

АКАТИСТ СВЕТОМ ДЕСПОТУ СТЕФАНУ ВИСОКОМ (ЛАЗАРЕВИЋУ)

19. јул / 1. август

Кондак 1.

Теби, изабраном Богољупцу и владару земље Србске, који си као Боговидац Мојсије четрдесет година водио народ свој и бранио од ропства турског, и кроз пустињу невоља и опасности водио ка земљи обећаној, ка Царству Небеском, и тиме благољепно угоднио Владару Васељене, Господу Исусу Христу, топлу и усрдну молитву уносимо: Помози нам, светитељу Божији, да и ми изађемо из греховног ропства, на слободу душевне чистоте и бестрашћа, како би могли да ти кличемо: Радуј се, свети деспоте Стефане, надо наша Небеска!

Икос 1.

Творац и Господ те од вечности изабра за слугу свога, и даде ти таланата неизбројно, и ти их мудро умножи, свети деспоте Стефане, јер мада си био царевих и владар над земљом Србском, ти се ниси понео за овосветским лепотама, него си мудро управљао повереним ти народом, бринући о земаљским потребама његовим, али још више бринући о чистоти душе његове. Јер свима потребитима си милосрдни отац био, али си и многе цркве и манастире подигао и обновио, сачувавши Православну Веру, коју си од славних светих предака наследио. Зато ти благодаримо овако:

Радуј се, јер си са љубављу ширио славу Цркве Божије!
Радуј се, јер се Господ величанствено прославио кроз тебе!
Радуј се, јер си љубио смиреност и кротост као Давид!
Радуј се, јер си као Соломон мудрошћу умирио све непријатеље своје!
Радуј се, верни слуго Господњи!
Радуј се, изворе сваке милости и доброте!
Радуј се, храбри војсковођо земље Србске!
Радуј се, мудри ревнитељу за Веру Православну!
Радуј се, усрдни молитвениче за спасење душа наших!
Радуј се, свети деспоте Стефане, надо наша Небеска!

Кондак 2.

Родивши се од светих родитеља, великомученика Косовског, кнеза Лазара, и свете мајке своје Милице, потоње смерне монахиње Евгеније, зар си и могао, о свети Стефане, да и ти не пођеш стопама њиховим, и да не служиш Господу свим бићем својим, појући Му целога живота: Алилуја!

Икос 2.

Још од младости твоје, свети Стефане, видело се да ћеш бити над свима својим вршњацима, јер си поред овосветских вештина, са још већом љубављу изучавао Небеску премудрост, читањем Светог Писма и Божанских књига. Ревнујући у хришћанским врлинама сачувао си и телесну и душевну чистоту, попут древних монаха. Зато те величамо овако:

Радуј се, свето чедо још светијих родитеља!
Радуј се, јер си од малена Христа заволео!
Радуј се, јер си љубио чистоту и целомудреност!

Радуј се, јер си од Господа Христа примио изобилне духовне дарове!
Радуј се, јер те је Бог украсио предивном телесном и душевном лепотом!
Радуј се, јер си неизмерно био жедан Богопознања и речи Божије!
Радуј се, јер си презрео лепоте овога света!
Радуј се, јер си премудрим промислом Божијим рођен да водиш род Србски!
Радуј се, јер светошћу својом украшаваш Сабор Србских Светитеља!
Радуј се, свети деспоте Стефане, надо наша Небеска!

Кондак 3.

Када ти би дванаест година, мир и радост детињства твога узнемири мученичка погибија оца твога, кнеза Лазара и војске Србске на Косову Пољу, о свети Стефане, и ти, као млади соко, сломљених крила, са тугом и надом погледа ка небу, тражећи од Господа да утеши невину душу твоју, па запева: Алилуја!

Икос 3.

Ипак ти ниси остао сам, свети Стефане, него те је благочестива мајка твоја, кнегиња Милица, утешила у жалости за оцем, и љубављу својом и поукама те спремала за тежак подвиг који те је очекивао. А као друга мајка твоја, која те је у врлинама побожности усрдно васпитала, беше благородна монахиња Ефимија, са којом си ти свакога дана Богу узносио молитве за пострадале косовске мученике. Зато прими од нас овакве похвале:

Радуј се, јер отац твој, кнез Лазар, прими венац мучеништва од Христа Господа!
Радуј се, јер си светим молитвама његовим брижно руковођен у животу!
Радуј се, јер си са љубављу тешио мајке, синове и кћери косовских мученика!
Радуј се, јер беше препун милосрђа!
Радуј се, јер си имао Богоугодне учитеље побожности!
Радуј се, јер си имао истински страх Господњи!
Радуј се, јер заповести Божије беху записане у срцу твоме!
Радуј се, јер си просијао еванђелским врлинама!
Радуј се, Небески деспоте земље Србске!
Радуј се, свети деспоте Стефане, надо наша Небеска!

Кондак 4.

Преневши са мајком својом Милицом и братом Вуком мошти оца твога, светог кнеза Лазара, из Приштине, у задужбину његову Раваницу, свети Стефане, ти си се спремао да преузмеш владалачку палицу над Србским народом. А када мајка твоја обуче црну монашку ризу и оде у манастир Љубостињу, на млада плећа твоја паде велики терет управљања Србском државом, па ти, нејак још, затражи помоћи од Онога Који свима снагу и утеху даје, од Христа Господа, појући Му: Алилуја!

Икос 4.

Ти си се, свети Стефане, кроз цео живот свој угледао на светли пример оца свога, светог кнеза Лазара, и то не само у владалачким пословима, него још више у врлинама побожности и задужбинарства. Ти си на све стране зидао цркве и манастире, али си и сатима знао да стојиш на молитви, и да посећујеш свете храмове, просећи од Бога помоћ за Србски народ твој. Зато ти уносимо благодарност овим речима:

Радуј се, јер си свим срцем и душом волео народ Србски!
Радуј се, јер си био украшен неизбројним даровима Духа Светога!
Радуј се, јер си подобно монасима на молитви сатима стајао!
Радуј се, јер си подигао и обновио безбројне цркве и манастире!
Радуј се, јер си носио име светог првомученика Христовог!
Радуј се, јер си пред Богом увек смерно стајао!
Радуј се, јер си Господа Христа неизмерно волео!
Радуј се, јер си ђаволе храбро молитвом и постом побеђивао!
Радуј се, јер са Анђелима предстојиш Престолу Божијем!
Радуј се, свети деспоте Стефане, надо наша Небеска!

Кондак 5.

А већ сам почетак деспотства твога, о свети Стефане, би горак и болан, јер турски султан Бајазит, желећи да покаже силу и моћ своју, затражи сестру твоју Оливеру за жену, и ти и света мајка твоја, кнегиња Милица, да би спасили народ Србски, са тугом пристадоште да испуните жељу његову. И она пође иноверном владару, мада Веру своју Хришћанску никада променила није, а ви сетно запевасте на растанку: Алилуја!

Икос 5.

Али ђаво не мироваше, него подиже неке великаше Србске да те оптуже код султана како тајно сарађујеш са Угарима, и он нареди да дођеш пред њега. Мудра мајка твоја Милица оде прво сама код Бајазита, да га умоли за тебе, али он и даље жељаше да и ти дођеш. Препустивши се благој вољи Божијој, ти, свети Стефане, стаде пред султана и све му мудро објасни, а он, видећи те тако младог, али кротког и искреног, гнев свој претвори у милост, отпустивши те с љубављу у земљу Србску, да владаш њоме, и покориш све непријатеље под ноге своје. Удивљени незлобивошћу твојом, ми ти кличемо:

Радуј се, јер си гнев турског султана кротошћу својом у милост преобратио!
Радуј се, јер си прославио име Србско!
Радуј се, јер си у невољама крепљен силом благодати Христове!
Радуј се, јер те је Господ чудесно сачувао у неизбројним биткама!
Радуј се, јер си радосно Господу служио!
Радуј се, јер си само Царству Божијем тежио!
Радуј се, јер си са свима мир градио!
Радуј се, јер те је Господ зато изобилно наградио благом Небеским!
Радуј се, јер си осветио земљу Србску!
Радуј се, свети деспоте Стефане, надо наша Небеска!

Кондак 6.

Избављен Божијом милошћу од опасности, ти си, свети Стефане, владао земљом Србском бивши у потчињености султану Бајазиту. И када је он пошао у рат против Угара и Румуна, ти си као вазал његов морао да пођеш у тај бој. Помоливши се Господу и светим прецима својим, ти са војском својом пође пут севера, појући: Алилуја!

Икос 6.

Али Бајазитова војска изгуби битку и повуче се. Угарски краљ, желећи да се освети, сакупи многу војску по западним земљама, па кренувши кроз северне крајеве Србске учини крваве зличине над народом Србским. Тада ти, свети Стефане, поново диже војску, и заједно са Бајазитом, у бици код Никопоља храбро победи Угаре, заробивши многе војнике њихове. Султан нареди да се заробљеници побију, али га ти, милосрдни Анђеле Господњи, умоли да их подари теби као ратни плен, па их онда отпусти на слободу, јер ти, као праведник Божији, никада ниси силу своју на немоћнима исказивао. Зато те хвалимо овако:

Радуј се, јер си пре сваке битке молитве Богу узносио!

Радуј се, јер си као славни цар Константин Крстом Господњим непријатеље побеђивао!

Радуј се, јер си верне у побожности утврђивао!

Радуј се, јер си Еванђеље Христово подобно Апостолима ширио!

Радуј се, свети вођо народа Србскога!

Радуј се, ангелоподобни праведниче Божији!

Радуј се, заштитниче наш у невољама овога света!

Радуј се, узвишени и прекрасни војниче Христа Бога!

Радуј се, путеводитељу наш ка Царству Небеском!

Радуј се, свети деспоте Стефане, надо наша Небеска!

Кондак 7.

По премудром промислу Божијем, дође и време да се Србија ослободи од потчињености Турцима, јер када моћни татарски владар Тамерлан пође на Бајазитову војску, у којој се и ти храбро борише, свети Стефане, он зароби многу турску војску, и самог Бајазита. Тиме је обавеза твоја према султану престала, па ти, добивши слободу, избави и сестру своју Оливеру са турског двора, и благодарно са њом запева: Алилуја!

Икос 7.

На повратку у Србију ти, свети Стефане, први пут дође у Цариград, где од византијског цара, због храбрости и добротe своје, доби деспотско достојанство, а царица ти даде сестру своју Јелену за верну супругу. Ти тада разасла писма владарима у западној Европи да је сад час да се уједините и победите ослабљене Турке. Али они, због мржње своје према Православнима, то не хтедоше, него са злурадошћу гледаше како безбожни муслимани освајају хришћанске земље. Дивећи се храбрости твојој, ми ти кличемо:

Радуј се, јер си поробљени народ свој учио да се највише у Господа нада!

Радуј се, Богомдани владару Христољубивог народа Србског!

Радуј се, јер те је византијски цар сматрао себи равним!

Радуј се, јер те је поштовала цела васељена!

Радуј се, јер се ниси гордио деспотством својим!

Радуј се, јер си Царство Небеско наследио!

Радуј се, јер си Богу увек за све благодарио!

Радуј се, јер се и сада непрестано молиш за све нас!

Радуј се, поносу Цркве Христове!

Радуј се, свети деспоте Стефане, надо наша Небеска!

Кондак 8.

Али Бајазитов син Сулејман, желећи да Србе задржи у власти својој, сакупи војску и пође на Србију. И ти диже војску, свети Стефане, и поново на Косову дође до жестоког боја. Али овога пута Бог беше на страни Срба, те ви страшно поразисте Турке, који на дуже време напустише Србске крајеве. А ти са војском својом заблагодари Богу на помоћи и велегласно запева: Алилуја!

Икос 8.

Ослободивши се од Турака, ти, свети Стефане стаде да уређујеш напаћену и страдалну Србску државу, заводећи правду и побожност у њој. Државничком мудрошћу својом, од Угара доби град Београд на доживотно управљање. И онда га са великом ревношћу сагради и посвети Пресветој Владичици Богородици, из велике љубави према Њој. А мајка твоја, монахиња Евгенија, у Београд пренесе и чудотворне мошти свете Петке из града Трнова у Бугарској, као благослов напаћеном народу Србском. Зато ти од свег срца благодаримо овако:

Радуј се, јер си Мајку Божију силно љубио!
Радуј се, јер си Јој многе молитве узносио!
Радуј се, јер си Јој град Београд на дар принео!
Радуј се, јер си мошти свете Петке у Београду радосно дочекао!
Радуј се, јер си духом правде и љубави народ Србски крепио!
Радуј се, недремљиви чувари земаља Србских!
Радуј се, стубе и тврђаво правоверних и православних!
Радуј се, велика надо наша у невољама овога света!
Радуј се, незалазно сунце земље Србске!
Радуј се, свети деспоте Стефане, надо наша Небеска!

Кондак 9.

Ти, свети Стефане, заведе праведне судове и законитост у целој Србији, кажњавајући све који су неправду ближњима чинили. Али она истинска побожност твоја чинила је да си тајно, као некада свети Никола у Миру Ликијском, и ти ходио Србијом и делио милостињу беднима и невољнима. А градио си по свој земљи болнице, странопримнице и домове за губаве, тако да је сав народ Србски хвалећи Небеску доброту твоју, захвално појао Богу: Алилуја!

Икос 9.

Језици људски не могу достојно да испричају све доброте твоје, свети Стефане, јер ти, градећи земаљску Србију, још више зидаше задужбине и манастире, као лествице којима се пење ка Небеској Србији. Као највећу задужбину своју, ти сагради велелепни манастир Манасију, у коме се стекоше многи учени монаси преписивачи, који су у њему исписивали многе Божанствене књиге, којима се жедне душе Србске напајаху благодаћу Духа Светога. У то време цела Србска држава постаде као Црква Божија, јер у њој тада беху више од две хиљаде цркава и манастира. Дивећи се пламеној ревности твојој за Божанска дела, ми те величамо овако:

Радуј се, јер си просветио земљу Србску!
Радуј се, јер си славни манастир Манасију саградио!
Радуј се, јер си Србију уподобио Царству Божијем!

Радуј се, јер си тешким мачем као бичем неправду разгонио!
Радуј се, јер си реч Божију ревностно умножавао!
Радуј се, јер нам срца испуњаваш рајском сладошћу!
Радуј се, мудри и смерни господару Србски!
Радуј се, усрдни молитвениче за грехе наше!
Радуј се, свете породице Лазаревић славна похвало!
Радуј се, свети деспоте Стефане, надо наша Небеска!

Кондак 10.

Али лукави ђаво не даде мира, него диже брата твога Вука да тражи пола Србске земље за себе, и који чак одбеже турском султану, повукавши са собом и сестриће твоје Бранковиће. А ти, свети Стефане, тужан и претужан због тога издајства, обрати се Ономе који све теши, Господу Христу, написавши потресно дело “Слово љубави”, где са умиљењем позва одбегле да се у Христу Господу поново сједините, и сложено запевате: Алилуја!

Икос 10.

По неким тајним путевима Божијим, који из милости кажњава грешне људе и народе, Господ је допустио да безбожни агарјани стално буду претња Србском народу твоме, свети Стефане. Турски великаш, лукави и зли Муса, брат султанов, нападе на Србску земљу, и уби брата твога Вука и сестрића Лазара, који су по несрећи својој били на турској страни. Али у једној славној бици, ти га победи са савезницима својим, и поново учини да мир завлада Србијом. Зато ти овакве похвале уносимо:

Радуј се, јер си “Слово љубави” срцем написао!
Радуј се, јер се са љубављу измири са братом Вуком!
Радуј се, храбри војсковођо против безбожника!
Радуј се, свети витеже Србски!
Радуј се, медоточни учитељу Небеске премудрости!
Радуј се, светли светиониче рода Србскога!
Радуј се, радовање срца наших!
Радуј се, лекару душа и тела оних који те усрдно моле!
Радуј се, монахиња Копоринских недремљиви чувару!
Радуј се, свети деспоте Стефане, надо наша Небеска!

Кондак 11.

Попут великих исповедника Христових, и ти си, свети Стефане, иако одасвуд окружен непријатељима Истине Божије, сачувао Веру Православну, јер нити си приклонио колена пред безбожним муслиманима, нити пред лажљивим латинима, него си учио народ Србски да, као што му је од светих предака поверено, истинито исповеда Пресвету Тројицу, вазда Јој појући: Алилуја!

Икос 11.

До пред саму кончину своју, свети Стефане, ти си изграђивао земљу своју, зидајући градове, отварајући руднике, подижући цркве и манастире. Али си посебну љубав имао према Светој Гори, помажући тамошње манастире, посебно манастир Ватопед. А до последњег земаљског часа свога ти си ходио Србијом, тражећи место где

би цркву подигао, угледајући се на свете претке твоје, који осветише земљу Србску храмовима Божијим. Зато те, Богољупче свети, овако величамо:

Радуј се, јер си снажно утврдио Православље у Србији!
Радуј се, јер те лукави латини нису поколебали у Вери Православној!
Радуј се, јер си брижно бдео над повереним ти народом Србским!
Радуј се, јер си, једном криво казнивши невине људе, многе покајне сузе пролио!
Радуј се, јер си Србију као кошницу монасима испунио!
Радуј се, јер си богатством духовним обогатио род Србски!
Радуј се, вредна пчело на ливади Господњој!
Радуј се, јер си Небеским венцем украшен!
Радуј се, добри пастиру народа Србског!
Радуј се, свети деспоте Стефане, надо наша Небеска!

Кондак 12.

Као брижни господар земље Србије, свети Стефане, осетивши да ти је крај близу, ти сазва сабор архијереја и благородне властеле у Сребреници, и пред њима одреди за деспота сестрића свога, Ђурђа Бранковића, кога ти као отац благослови и предаде земљи Србској за владара. Кренувши за Београд, у близини Младеновца ти мирно предаде Господу Богочежњиву душу своју, а хор Анђела је однесе Господу у наручје, појући: Алилуја!

Икос 12.

Врло брзо Господ те удостоји светитељства и свето име твоје поче да се прославља у Србској, Руској и Чешкој Цркви, где је верни народ преко тебе, свети деспоте Стефане, просио милост од Бога. А у последња времена, Премудри Господ благоизволи да се свете мошти твоје поново открију и засијају Србском народу. Са радошћу духовном оне беху положене у манастир Копорин, у свету задужбину твоју, и пред њима се многе сузе у молитви пролише. Многи бездетни испросише пород, многи умоболни повратише мир душевни, и свака се болест и недуг исцељиваше, твојим заступничким молитвама Богу. Зато те, чудотворче Христов, овако величамо:

Радуј се, јер си се душом уселио у дворе праведних!
Радуј се, јер свете мошти твоје беху чудесно откривене у последње дане!
Радуј се, јер чудеса пред њима доживљавају и верни и неверни!
Радуј се, јер бездетнима децу дарујеш!
Радуј се, јер умоболнима разум повраћаш!
Радуј се, чудотворче благодатни!
Радуј се, изворе воде живе!
Радуј се, наследниче Царства Небеског!
Радуј се, свети домаћине манастира Копорин!
Радуј се, свети деспоте Стефане, надо наша Небеска!

Кондак 13.

О, свети деспоте Стефане, погледај са Небеса на нас који те смирено молимо и поведи нас стазама правде и љубави кроз пустињу света овога, како би једнога дана и ми стигли у дворе Небеске Србије, где све праведне душе Србске кличу радосно: Алилуја!

(Овај кондак се чита три пута, па затим поново: икос 1. и кондак 1. и онда молитва, на крају.)

МОЛИТВА

О, свети Стефане, славни деспоте и земаљске и Небеске Србије, ти си као мало ко међу владарима земаљским схватио да се велики може бити једино Богом. И иако си свима у земљи Србској био господар, ти си им био као слуга, јер си знао да над свима вама стоји Господар над господарима и Цар над царевима, Кома сви треба заједнички да служите. И ти си служио и Богу и људима, чувајући Србску државу и од спољних непријатеља, али и од братске неслоге и злобе.

Ти си стајао као чврст бедем на њеном челу, чувајући је од свакога зла, поготово бранећи и чувајући Свету Веру Православну, од свих безбожника, јереси и противног учења. И као и славни преци твоји, и ти си подизао светиње Божије, као залог и земаљске и Небеске среће. За ту жртву твоју, Господ те је наградио неисказаним благом Небеским, и дао ти благодат да нама, Србима твојим, са Неба молитвама и данас помажеш.

И ево, ми те смерно молимо за помоћ, оче наш Стефане, само не знамо одакле да почнемо, шта најпре да тражимо, шта нам је најпотребније, нама, несрећним Србима твојим, на крају света и Века. А нема греха који нисмо учинили и којим нисмо бестидно наружили име Господње. Јер у свему смо злочинствовали, свако смо безакоње и делима и речима и помислима на душу своју ставили, у свему смо били гори и од самих ђавола:

На милионе деце Србске мајке су убиле у утробама својим, више него сви наши непријатељи заједно, мада нису само оне криве, него и мужеви њихови, и они су за то исто криви – па умоли Господа да нам тај грех, вапијући ка Небу, опрости, и да га сузама покајања и милостиње некако загладимо, а свако будуће дете које се зачне, да родимо са љубављу.

Толико смо се отуђили од Бога, заборавили Га у бесу своме, хтели смо чак да учинимо да Га нема, јер нам је сметао да чинимо шта хоћемо, да страшно уживамо – моли Бога да нам и то опрости, и нека Господ Исус Христос поново засија у поцрнелим и замрлим душама нашим.

А тек колико страшно сујеверје влада нама, свети Стефане, пуна је Србија гатара и врачара, и њима народ више хрли него Богу – па Га умоли, да нам и тај грех опрости, и да нас врати на пут чисте и искрене вере, која јесте Крстоносна, али која је слатка и спасоносна.

Братска мржња и неслога је још гора него у време твоје, сад више нико с никим не може и нико никог не воли, и великаши и слуге – моли Господа да нам и то опрости, и поврати међу нас мир и слогу, како би се децом Божијом могли поново назвати.

Срби нити посте, нит' се Богу моле, а за Свето Причешће, које се свима бесплатно даје за Живот Вечни, неће ни да чују – моли Господа да нас уразуми и приведе највећој Светињи, да нас приведе истинском животу по Еванђељу Христовом.

Блуд, прељубу и свако телесно безакоње које чинисмо и чинимо горе него они из времена Содоме и Гомора, више нико и не осуђује, него се још поноси тиме, без имало стида – моли Господа да нас заустави у томе, да огањ са небеса не би ускоро сагорео и земљу Србију.

Деца су нам се претворила у ђаволе, највише нашом кривицом, пуше, пију, дрогирају се и убијају – моли Господа да их поврати Себи, да их учини синовима светлости, а не таме, како би могли без страха да изађемо на Суд Божији.

Нико Царство Небеско не иште, већ само земаљско, сви мисле о бестидним и погубним телесним задовољствима, а за душу кажу да и не постоји – моли Господа да нас уразуми, да нас од Земље вине ка Небу, да оживи оно Божанско у нама, како би једном са надом пошли са овога света.

И безброј других безакоња чинисмо и чинимо, којима нема броја, и која су вероватно превршила чашу Божијег стрпљења, а о спасењу својих душа веома мало и површно мислимо – па умоли Небеског Цара и Господара, свети царевићу Његов, да нам све то опрости, да нас опамети, призове покајању, призове животу по Еванђељу, призове Једином Истинитом Богу, Господу Исусу Христу, јер све друго и сви други су лаж, превара и смрт, и у страшни пакао воде.

Јер света Србија твоја, свети Стефане, некада је била као Црква Божија, а данас, над њом и у њој ђаволи многи коло играју. Помоли се са светим оцем твојим Лазарем и мајком Евгенијом, са светим Савом и Симеоном, са свима светима из рода Србскога, да васкрсне земаљска Србија, да се уздигне, усправи, као што је некад била, и да Срби поново Господу у загрљај пођу, одричући се сваког безакоња, одричући се сатане и злих слугу његових. Јер само тако ћемо моћи слободно да станемо пред Бога, са свима онима који су Му угодили врлинским животом својим, само тако ћемо, милошћу Његовом, бити удостојени да са свима хорovima Небеским певамо и слаavimo Свето Име Његово, Оца и Сина и Светог Духа, кроз све бесконачне векове векова. Амин.

Акатист написао: Мирко И. Нанић
О светом деспоту Стефану Високом
Лета Господњег, 2003.